

KRONIKK

Mellom oljesektoren og eiendomsboblen

Landbruksmeldingen dokumenterer store utfordringer knyttet til produksjonsvolum, import og norsk selvforsyning. Samtidig har Norge sterk kredittvekst og en stadig voksende oljesektor som påvirker kampen om arbeidskraften i landbruket.

Første november 1975 ble det fattet et historisk vedtak på Stortinget. Det ble kalt opptrappingsvedtaket fordi det der ble vedtatt at jordbruket i løpet av tre stortingsperioder skulle nå samme inntektsnivå som industriarbeidere. Året etter kom stortingsmelding nr. 14, der mer detaljerte mål for opptrappingen ble satt. Selvforsyningen skulle økes til 49 prosent fra drøye 40 prosent. Kornarealet skulle opp fra 3 millioner dekar til 3,6 millioner dekar, og totalt areal skulle økes med en million dekar, til 10 millioner dekar totalt, alt innen 1990.

Det ble oppnådd innen tidsramma, men det kom ikke av seg selv. Tilskuddene økte, målprisene steg og investeringer på gjennomsnittsbuket ble kraftig stimulert. Ungdom og voksne satset med trygghet om en framtid i landbruket. Underveis trengte man både melkekvoter og konsesjoner for å holde igjen produksjonsveksten. Allerede i 1982, under Willoch I, ble inntektsmålet erklært nådd og situasjonen stabiliserte seg.

Utover på 1990-tallet ble støtten til landbruket redusert, særlig etter EU-kampen, selv om Bondevik I-regjeringa bidro til inntektsvekst. Under Bondevik II derimot økte forskjellene, og selv om Stoltenberg II nok en gang har stabilisert inntektsutviklingen i forhold til andre grupper, er gapet, grunnet etterslep fra 1990-tallet og første halvdel av 2000, fortsatt stort.

Utfordringene for landbruket er nå todelt. For det første har det politiske flertallet de siste tiår hatt en stor tro på at frihandel og såkalt økende globalisering, noe som vil gjøre situasjonen for norsk landbruk vanskelig. Det har bidratt til å begrense viljen til å satse på norsk landbruk. Denne tendensen har vært enda sterkere i andre vestlige land. Man har og trodd at fallende råvarepriser ville vare evig, og at verdensmarkedet er en sikker plass å hente forsyninger.

For det andre har den økonomiske veksten i eiendomssektoren fra midten av 1990-tallet, og et stadig økende trykk i oljeutvinningen, lagt stort press på landbruket. Særlig kystjordbruket sliter i kampen om hendene i et svært opphetet arbeidsmarked. I innlands-Norge har den billige kreditten ført Norge i verdensstoppen i husholdningsgjeld, og gjort at mange bønder og ungdom i fjellbygdene heller har begynt med hyttebygging og -service, eller solgt deler av eiendommen framfor å fortsette i landbruksnæringsna.

Det har gjort Norge i stadig i økende grad avhengig av areal og produksjon i utlandet for å fø egen befolkning. De siste offisielle tall (2010) viser en selvforsyningsgrad på 45 prosent, men justert for forimport kryper den under 40 prosent. Importen er sterkt økende og hjemmemarkedsandelen til norsk næringsmiddelindustri er fallende. Dessuten faller jordbruksarealet og Norge gror igjen. Norge er nå, en generasjon etter opptrappingsvedtaket, snart tilbake til det samme utgangspunktet for norsk matproduksjon som i 1975.

Men den norske landbruksmodellen er fortsatt rimelig komplett, til forskjell fra de fleste andre vestlige land. Modellen har virkemidler som lett kan styrkes for å nå mål om økt produksjon i norsk landbruk og landbasert næringsmiddelindustri. Politikkens rammeverk er altså til stede, men det må finansieres tilstrekkelig. Stortinget har behand-

” Særlig kystjordbruket sliter i kampen om hendene i et svært opphetet arbeidsmarked

let landbruksmeldingen og deres vilje til satsing er kanskje ikke helt lik Stortinget i 1973-77. Men det vil årets jordbruksforhandlinger være en indikasjon på.

Akkurat som på 1970-tallet er EU-medlemskap aktuelt og det blir ingen internasjonal avtale gjennom WTO. Doharunden, som ble til i kjølvannet av 11. september, framstår som utdatert, og mye av tenkningen er foreldet i verden der Vestens makt faller og Østens makt øker. Det betyr at all makt når det gjelder spørsmålet om norsk landbruks framtid, nå er tilbake i Stortinget.

Da petroleumsvirksomheten ble utviklet på 1970-tallet ble det skrevet en stortingsmelding om petroleumsvirksomheten (nr. 25 1973/74) som bl.a. sa: «Bedret mulighet for sysselsetting i andre næringer kan gi raskere reduksjon av sysselsetting i landbruk og fiske enn forsvarlig. Virkemidlene i landbruks- og fiskeripolitikken vil bli utviklet med sikte på at de kan bidra til å motvirke dette, og til at det nåværende bosettingsmønster i hovedsak kan opprettholdes».

Skal norske familiebruk fornyes for en ny generasjon, krever det at finansieringen av landbruksmodellen styrkes. Da vil norsk selvforsyning sikres, jordbruksarealet øke og vi tar vare på næringsmiddelindustrien og annen aktivitet i Norge mellom oljesektoren og eiendomsboblen. Nå brukes drøyt 1 prosent av statsbudsjettet til jordbruksavtalen. Det er en nedgang på 3 prosent fra like før tusenårsskiftet. Små summer på statsbudsjettet til jordbruket vil gi store utslag for Norge.

Christian Anton Smedshaug
Landbrukets Utrekningskontor

KLIPPET & KLART

Biologiske prosesser

Brød og kjøtt er resultatet av biologiske prosesser som ikke foregår på bakrommet til billigbutikken på hjørnet. Noen må faktisk spille på lag med fotosyntesen og andre kompliserte prosesser i naturen, og for den jobben må vi få litt lønn.

Norsvin-leder Willy Finnbakk
til Stavanger Aftenblad

Styrt av landbruket

Vi har så langt klart å opprettholde aktiviteten her grunna andre nedleggingar, men det er ikkje meir å legge ned no. All aktiviteten som skjer framover her no vil vere styrt av landbruket og korleis dette utviklar seg i høve kjøtproduksjon.

Fabriksjef ved Nortuta Førde, Eivind Fonn, til Firda

Fellingstillatelse

Ta ut hannbjørn raskt, og streifende ulv øyeblikkelig.

Leder i Hedmark Sau og Geit, Hege Eithun
Brendryen, referert i Arbeidets Rett

Billigst å bygge på dyrka mark

Vi innser jo at vi må ha en riksvæg av en viss standard. Gran kommune har vært flinke, og fortsett med å være flinke når det gjelder jorvern. Det finnes muligheter. Hvis vegvesenet får gjøre som de vil, så tenker de bare kroner og øre. De vil bygge det det er billigst, og det er gjerne på dyrka mark.

Erik Molstad i Brandbu bondelag orienterte Gran kommunestyre om riksvæg 4, referert i Hadeland

Varme og klingende mynt

I Finnmark har satsingen på bioenergi havarert. I Nord-Troms blir det overskudd i regnskapet for 2011. Nordreisaskogen gir både varme og klingende mynt i kassa.

Reportasje i Nordlys

Motivasjon

Jeg trenger å bli motivert. Jeg trenger ikke en ny landbruksmelding.

Gårdbruker Didrik Fasmer
i Bergens Tidende

Olja har skulda

Felleskjøpet manglar mekanikarar. Olja har skulda, og bør ta ansvar. Det er skikkeleg cowboy-tilstandar blant folk med teknisk utdanning. Det er ein fortvila situasjon her i matfylket Rogaland. Vi er eigd av bøndene og kan ikkje tillate oss å ta skyhøge timeprisar.

Ettermarknadsjef Jostein Susort i
FKRA til Jærbladet

Geita

Det er all grunn for styresmaktene til å ha fokus på geitenæringa. Den kan vera med å oppretthalda busetnad og jordbruk i distrikt der andre driftsformer er vanskeleg, den gir grunnlag for god og ettertrakta mat, og den er med og bidrar til at kulturlandskapet ikkje gror igjen.

Leiar i Grannar

Ein tapt kamp

Kampen mot attgroing av kulturlandskapet er ein tapt kamp - viss bøndene åleine skal føre han.

Bonde Geir Hole frå Vartdal,
referert i Sunnmørsposten

Oppsiktsvekkande

I ei fersk spørjeundersøking om Jæren svarer 70 prosent at jordbruk og produksjon av mat er viktigare enn husbygging. Dette er oppsiktsvekkande tal. Eg er overraska over kor positive befolkninga er til landbruket, og kor negative dei er til å bygge på landbruksjord.

Dag Jørund Lønning, rektor ved
Høgskulen for Landbruk og
Bygde-utvikling, til Jærbladet

